

Kraków: od Rynku Głównego po Planty i Barbakan

KRAKÓW – żywy świadek najważniejszych wydarzeń w ponadtyścioletniej historii Polski. Miejsce o niepowtarzalnej atmosferze i klimacie, przyciągające swą magią wybitnych twórców kultury i sztuki. Zapraszamy na krótką wędrowkę po najważniejszych miejscach wyjątkowego, podwawelskiego grodu. W tym numerze część pierwsza: od Rynku Głównego po Planty i Barbakan.

Panorama okolic rynku w Krakowie

Kraków to stolica państwa od XI do XVII stulecia, dziś centrum życia kulturalnego i prężny ośrodek naukowy – siedziba najstarszego w kraju uniwersytetu. Najchętniej odwiedzane przez turystów miasto w Polsce, jako jedno z nielicznych niemal nietknięte podczas działań wojennych w latach 1939–1945.

Wreszcie miasto prężnego życia religijnego z bogactwem sanktuariów i świętych miejsc, miasto papieża Jana Pawła II. Jako pierwsze z polskich miast wpisane na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO w roku 1978.

Najważniejszym punktem na mapie Krakowa do dnia dzisiejszego pozostaje bez wątpienia **Rynek Główny**, wytyczony wraz z zachowanym do dziś w niezmienionej formie układem urbanistycznym w XIII stuleciu na mocy przywileju wydanego przez księcia Bolesława Wstydliwego (5 czerwca 1257 roku). Na przestrzeni wieków był krakowski rynek świadkiem najważniejszych wydarzeń w historii miasta i państwa polskiego. To tu witano monarchów udających się na koronacje do Katedry Wawelskiej. To tu w 1525 roku miał miejsce słynny Hołd Pruski uwieczniony na wspa-

niałym obrazie przez mistrza Matejkę, a w roku 1794 składał swą przysięgę Tadeusz Kościuszko – by tylko wspomnieć te najważniejsze. Do dziś krakowski rynek pozostaje jednym z największych (200 x 200m) i najpiękniejszych placów Europy. Tak jak przed wiekami koncentruje się tu życie miasta, zarówno towarzyskie, handlowe, jak i kulturalne, a bogactwo kawiarni, restauracji, pubów, galerii, muzeów i sklepów sprawia, iż w Krakowie nie ma czasu na nudę.

Krakowskie Sukiennice

Jednym z symboli Krakowa jest bez wątpienia górująca nad rynkiem główna świątynia parafialna dawnego Krakowa – **Bazylika Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny** (Bazylika Mariacka), wzniesiona w pierwotnej formie jeszcze w XIII stuleciu z fundacji biskupa krakowskiego Iwona Odrowąża. Dzisiejszy kształt uzyskała w połowie XV stulecia, kiedy to do wzniesionego w XIV wieku korpusu dobudowano wieńiec kaplic bocznych. Wyższa wieża (81 metrów) nakryta okazałym, późnogotyckim hełmem pełniła przez wieki funkcję miejskiej strażnicy, z której ostrzegano mieszczan przed ewentualnymi za-

grozzeniami, a także dawano sygnał do otwarcia i zamknięcia bram miasta. To właśnie z tej wieży co godzinę usłyszeć można słynny, krakowski hejnał. Niższa wieża (69 metrów) nakryta barokowym hełmem pełni do dziś funkcję kościelnej dzwonnicy. Wnętrze świątyni zachwyca bogactwem i różnorodnością wystroju.

Najczęściej odwiedzany kościół Krakowa

Większość wyposażenia (ołtarze boczne, stalle) pochodzi z epoki baroku (XVII–XVIII wiek), lecz bez wątpienia najważniejszym i najcenniejszym zabytkiem jest **Ołtarz Mariacki**, wykonany w latach 1477–89 przez pochodzącego z Norymbergi Wita Stwosza. Ten jeden z najwybitniejszych późnogotyckich polptyków, wykonany z drewna dębowego (szafa) i lipowego (figury) posiada niezwykle bogaty program ikonograficzny. Główna scena ołtarza przedstawia moment Zaśnięcia NMP. Powyżej umieszczono scenę wyobrażającą Wniebowzięcie Marii, całość zaś zwieńczona jest ażurowym baldachimem z wyobrażeniem Koronacji NMP. Na skrzydłach ołtarza (ruchomych i nieruchomych) dostrzec można rozmaite sceny biblijne, przedstawiające najwa-

niejsze wydarzenia z życia Chrystusa i Marii. W trakcie II wojny światowej ołtarz został zrabowany przez hitlerowskiego okupanta. Przywieziony do Krakowa w roku 1946 dzięki staraniom profesora Karola Estreichera, powrócił na swoje miejsce po długotrwałej renowacji w roku 1957. Z ołtarzem głównym doskonale współgrają zamykające prezbiterium okna z witrażami pochodzącymi jeszcze z XIV stulecia (najstarsze zachowane w oknach witraże w Krakowie) oraz okazała polichromia świątyni zaprojektowana w 2. połowie XIX wieku przez samego Jana Matejkę.

Potężne wieże Bazyliki Mariackiej

Przylegający do Bazyliki Mariackiej urokliwy **Plac Mariacki** to teren dawnego cmentarza parafialnego istniejącego w tym miejscu do schyłku XVIII stulecia.

Plac Mariacki wraz z bazyliką, malowniczą bryłą niewielkiego kościółka **Św. Barbary** oraz okolicznymi kamienicami stanowi dziś jeden z najpiękniejszych zakątków miasta.

Wieża - to jedyne co pozostało po ratuszu

Od najdawniejszych czasów krakowski rynek pełnił również funkcję miejskiego targowiska, czego świadkiem są stojące do dnia dzisiejszego **Sukiennice**. Już za czasów Bolesława Wstydlwego, w 2. połowie XIII stulecia wzniesiono tu pierwsze kramy. Bardziej okazały obiekt będący wysoką halą z dwoma rzędami kramów i uliczką pomiędzy nimi wzniesiono z inicjatywy króla Kazimierza Wielkiego, w 2. połowie XIV wieku. W latach 50. XVI stulecia po pożarze zmodernizowano Sukiennice, czyniąc je jednym z bardziej znaczących zabytków doby renesansu w Krakowie. To z tamtego okresu pochodzi piękna attyka z maszkaronami projektu włoskiego architekta Santi Gucci. Ostatnie istotne przemiany przeszły Sukiennice w 2. połowie XIX stulecia, kiedy to dokonano gruntownej restauracji i przebudowy według projektu Tomasa Prylińskiego przy współudziale Jana Matejki. Dziś krakowskie Sukiennice

pełnią przede wszystkim funkcję galerii handlowej dla turystów, gdzie można zaopatrzyć się w różnorakie pamiątki, a także wyroby jubilerskie. Na piętrze mieści się **Galeria Sztuki Polskiej XIX wieku**, oddział Muzeum Narodowego w Krakowie (obecnie w remoncie), gdzie można podziwiać między innymi płótna Matejki, Siemiradzkiego, Chełmońskiego i innych. Po wschodniej stronie Sukiennic na płycie rynku stoi od 1898 **pomnik Adama Mickiewicza** zaprojektowany przez Teodora Rygiera, kolejny rozpoznawalny symbol Krakowa.

Najstarszy kościół na Rynku – św. Wojciecha

Pozostałością po dawnym ratuszu, siedzibie rady miejskiej, jest stojąca na zachodniej płycie rynku samotna, go-

tycka **Wieża Ratuszowa**, pochodząca jeszcze z XIV stulecia. Niestety kompleks budynków ratusza zburzono w latach 1817–1820.

Stojąc na Rynku Głównym, warto zwrócić uwagę na ślady potwierdzające istnienie zabudowy jeszcze z okresu przedlokacyjnego. Już samo położenie Bazyliki Mariackiej (ukośnie względem boku rynku) dowodzi, iż pierwotna świątynia powstała jeszcze przed 1257 rokiem. Podobnie niewielki **kościółek Św. Wojciecha**, stojący niesymetrycznie na płycie rynku u wylotu ul. Grodzkiej jest jedną z najstarszych świątyń Krakowa (zachowane romańskie przyziemie). Pod płytą rynku planowane jest utworzenie podziemnego muzeum, prezentującego pozostałości innych budowli, które kiedyś wznosiły się na placu, takich jak tzw. Kramy Bogate, Wielka i Mała Waga.

Z krakowskiego rynku warto udać się słynną **ulicą Floriańską** w kierunku pozostałości średniowiecznych murów obronnych.

Zachód słońca nad Sukiennicami

Kompleks **dawnych fortyfikacji miejskich** z murami floriańskimi oraz **Barbakanem** stanowi jeden z najcenniejszych zespołów zabytkowych tego typu w Polsce. Niestety, większość murów wraz z 47 basztami zburzono w latach 1810–1814.

Wieża Bramy Floriańskiej

Dzięki staraniom senatora Wolnego Miasta Krakowa, Feliksa Radwańskiego, udało się zachować niewielki fragment północnego odcinka fortyfikacji ze słynną **Bramą Floriańską** (XIII/XIV wiek), basztami (od wschodu: Pasamowników (XV wiek), Stolarską (XIV wiek), Ciesielską (XV wiek) oraz dawny Arsenał Miejski (obecnie wchodzący w skład Muzeum Książąt Czartoryskich), a tak-

że Barbakan, wzniesiony u schyłku XV stulecia, wybitny przykład gotyckiej architektury obronnej w tej części Europy. Warto wspomnieć, iż system obronny dawnego Krakowa składał się z dwóch rzędów murów, z których wewnętrzny, wnoszony z kamienia lub cegły miał zwykle około 6–7 metrów wysokości, a zewnętrzny (zwany także przedmurem) liczył około 2,5 metra. Nieodłączną częścią całego systemu była również fosa o szerokości około 6–8 metrów (w okolicach Barbakanu dochodząca nawet do 24 metrów).

Na miejscu zburzonych fortyfikacji oraz zasypanych fos, utworzono w XIX stuleciu **Planty**, miejski park otaczający pierścieniem zieleni całe Stare Miasto, jedno z ulubionych miejsc spacerowych mieszkańców Krakowa.

Barbakan

Spod Bramy Floriańskiej warto prze spacerować się Plantami w kierunku zachodnim zwracając po drodze uwagę na liczne pomniki wzniesione pod koniec XIX stulecia, będące niejednokrotnie dziełami o wysokiej klasie artystycznej. Wśród nich należy wymienić między innymi stojący nieopodal uro-

kliwej sadzawki pomnik poety Bohdana Zaleskiego, stojący na niewielkim wzniesieniu pomnik Jadwigi i Jagiełły, czy znajdujący się naprzeciw Pałacu Sztuki okazały monument z popiersiem Artura Grottgera. Alejki Plant krakowskich doprowadzą turystę do kolejnego

wyjątkowego miejsca na krakowskim Starym Mieście – tzw. Dzielnicy Uniwersyteckiej, którą opiszemy w drugiej części wędrówek po Krakowie.

Tekst: Leszek Zaraska; zdjęcia: Danuta Maciejewska, Ewa Perlińska, Leszek Zaraska

Internetowy Przewodnik Turystyczny
www.ciekawe-miejsca.net

